

Legg merke til brosjen hun har på seg. Den har jeg fått arve gjennom min bestefar og jeg bruker denne brosjen ofte fordi jeg er så glad i den.

Kaspara var gravid i 13 år!

Hun var gravid i sammenlagt tretten år, Kaspara Rødsand i Kristiansund, som vel må sies å ha oppfylt Skriftens påbud om å oppfylle jorden og la etterkommerne bli tallrike som havets sand. Nå er hun 94 år, og har 17 barn – 45 barnebarn – 50 oldebarn og 7 tippoldebarn! Hennes liv har vært et ufattelig slit, men Kaspara sier selv at det har vært rikt på glede og samhold, om enn fattig på gods og gull.

Vi treffer Kaspara Rødsand på Kristiansund Eldresenter. Hun har en koselig stue med sine egne møbler og personlige ting. Kjøkken, entré og bad deler hun med en annen eldre dame. Kaspara er storveies fornøyd – her liker hun seg og føler seg trygt! Og tryggheten er viktig når man er kommet til skjels år og alder, slik som Kaspara. For sprek nok til å greie seg selv er hun fremdeles. Da KK besøkte henne, hadde hun bodd på Eldresenteret i nøyaktig uke. For bodde hun alene i egen leilighet. Den stelte Kaspara hele tiden selv. Til og med en grundig storrengjøring av både vegger og tak hver vår og høst foretok Kaspara på egenhånd helt til siste vår.

Nå endelig, i en alder av fireog-nitti år, kan hun nyte alderdommens privilegier. Strikke, hekle, lese, skrive brev, prate med sine medpensjonærer og ta imot visitter. Kaspara sitter så visst ikke gjemt og glemt på et gamlehjem. Hun er det naturlige midtpunkt for sin store familie og har god kontakt med alle sine.

Gravid i tretten år!

Atten barn har Kaspara født, men det første barnet, en liten pike, døde bare ni uker gammel. De andre sytten vokste opp, sunne og friske.

Ungene vokste opp på kokt fisk, poteter, gulrot og kålrabi. Det kunne vi dyrke og få fatt i selv. Stekt fisk yanket det mer

Kaspara Rødsand følger fremdeles nøye med i hva som skjer.

Tekst:
Inger Jensen
Foto:
Bjørn Hansen

sjelden, for fett til å steke i, kostet penger. Det gjorde derimot ikke kokevannet, sier hun.

I tidsrommet 1903–1927 var Kaspara Rødsand sammenhengende gravid i tretten samfulle år! På den tiden var det kvinnens plikt først og fremst å være hustru og mor. Familieplanlegging var det ingen som hadde hørt om. Hvor mange barn man skulle ha, var det Gud som bestemte. Dessuten var stor barneflokk i begynnelsen av vårt århundre en sikkerhet og en garanti for en trygg alderdom.

Fødslene gikk greit, forteller Kaspara. - Verre var det under hvert svangerskap. De var ille, og jeg var dårlig hele tiden. Men jobbe måtte jeg. Når jeg var så syk at jeg ikke kunne holde meg oppreist, lå jeg på senga og strikket strømper. Det skulle det hverken så mye tankearbeid eller anstrensninger til, men da var jeg også svært kleim! legger Kaspara fort og litt unnskyldende til, for å forsvare en slik latskap.

For slite måtte Kaspara. Så hun var nok svært «kleim» før

hun nøyde seg med bare å strikke strømper. Som fattig fiskerkone med mannen på sjøen mesteparten av tiden, måtte hun etter vår tids arbeidsbegreper henge i som en slave. Først oppe og sist i seng. Noe som betydde opp klokken fem om morgenen og i seng rundt midnatt. Bortsett fra å strikke, sydde også Kaspara alt til barna. Hun til og med spant og karded garnet.

- Jeg rakk aldri som andre mennesker å gå i kirken om søndagene, sier Kaspara. - Fikk ikke tid til det mens de fleste av ungdomene var små. Jeg har aldri hatt tid til noe som helst, bortsett fra å skape et hjem og holde liv i ungdomene.

Tolv mennesker og to senger

Kaspara og ektemannen Jonas Stefanus kom opprinnelig fra Vesterålen.

- Han Jonas Stefanus og jeg var barndomskamerater og naboer. Etter min konfirmasjon ble vi forelsket. Da vi giftet oss, sytten og tootytve år gamle, flyttet vi inn

hos mine svigerforeldre. Der var det litt bedre plass enn i mitt eget barndomshjem. Jeg hadde ti søsken, han Jonas Stefanus bare åtte. Trangt om plassen var det, ikke mye privatliv, men nok av kjærlighet, samhold og moro.

Men litt privatliv ble det jo. Han Jonas Stefanus og æ fikk da såpass privatliv på de åtte åran vi bodde hos min svigerfamilie at vi rakk å få fem barn! forteller Kaspara med et skøyeraktig smil.

Fra Vesterålen flyttet Jonas Stefanus, Kaspara og barna til Florø.

Florø var dengang et bitte lite sted, hvor alle kjente hverandre, og hvor slit og nød var en del av hverdagen, mens stress og ensomhet nærmest var ukjente fenomener.

Familien Rødsand fikk aldri råd til å bygge eget hus. I Florø telte familien tolv medlemmer – tolv mennesker levde i en stue og soverom pluss et kjøkken som de delte med en annen familie. Familien eide to senger. De som ikke fikk plass i dem lå på gulvet.

(Fortsettes side 73)

Kaspara var gravid

- Det gikk så fint, så, husker Kaspara. - Dere må tenke på at i 1910 falt det ikke vanlige folk inn at man skulle ha hvert sitt rom. Det var en ufattelig og nesten idiotisk luksus. Nei, man fikk være glad til om man hadde såpass sengeplass at det gikk an å snu seg i sengen.

Kaspara husker kronåret for fisk. Det var i 1916 det året silda sto tett og sølvblank inn fjorden. Gullåret hvor fattige fiskerfamilier hadde råd til å kjøpe litt annet enn bare det aller nødvendigste for å leve.

- Tenk - han Jonas Stefanus tjente SEKS TUSEN KRONER! sier Kaspara.

- Det året kjøpte vi noen møbler, men drømmen om eget hus ble alltid bare en drøm. Det kom aldri mer slike kronår.

Enke med sytten barn

Kaspara og hennes store familie flyttet siden til Kristiansund. I Kristiansund syntes Kaspara familien nesten fikk rent for god plass: Tre rom og eget kjøkken!

Hun fikk syv barn til, så den «store» plassen kom godt med.

I 1929 døde Jonas Stefanus. Han fikk kreft og gikk med det altfor lenge før han gikk til lege. I 1920-30-årene var det omtrent

en uoverstigelig avgrunn mellom arbeidere og småkårsfolk og de såkalt kondisjonerte. Jonas Stefanus hadde så stor respekt for de «fine» at han ikke fikk seg til å bry en doktor. Derfor døde han.

De første årene etter mannens død var en hard tid for Kaspara. Med sytten barn, de fleste skolebarn og småbarn, måtte hun slite enda mer enn før. Hun som hadde mer enn nok med hjem og barn, måtte nå også sy, vaske og skure for folk for å få mat til alle barna. Dessuten jobbet både hun og de av ungene som var store nok på «bergan». Kristiansund var en av våre fremste klippfiskbyer, og alle som kunne krype og gå, hjalp til med å få fisken opp til tork på bergene utenfor byen.

- Etter at jeg ble enke, fikk jeg tredivet kroner uka av forsorgen. Enda jeg både trengte og fortjente disse pengene, følte det allikevel som et nederlag og en skam å motta dem. Fikk det slengt etter meg mange ganger at jeg og ungene lå samfunnet til byrde. Var fryktelig glad da vi endelig kunne greie oss selv.

Kaspara synes at til tross for slitet var folk mer gjestfrie og hadde bedre tid til å besøke hverandre før. Nå er det liksom ikke god takt og tone bare å stikke innom noen uanmeldt. Oppdekningen skal være så flott og så dyr, og man må være høytidelig bedt for

å besøke hverandre. Før stakk folk bare innom, fikk en kopp kaffe ved kjøkkenbordet, hadde en hyggelig prat - og gikk igjen.

Men uansett hvor enkel serveringen kunne være, en uskreven lov gjaldt: Gjesten skulle alltid ha det beste! Kaspara forteller om en kramkar som for omkring femogsytti år siden kom innom for å slå av en handel. Kramkarene som fór gardimellom, ble det gjort stor stas på. Kaspara tørket av hendene på forkleet, satte frem kaffe og sukker, satte seg og slo av en prat med fremmedkaren.

- Etter at han var gått, så jeg at koppen jeg hadde bydd han, var både sprukken og avskallet. Og det verste var at *min* var hel! For omkring seksti år siden kom en annen fremmed innom. Den gangen glemte jeg å sette frem smør til brødet, enda jeg *hadde* smør. Men ham så jeg heldigvis att, så det fikk jeg forklart. Nei, da var det verre med kramkaren som jeg aldri har sett hverken før eller siden. Uff, jeg skjems ennå over den koppen . . .

Bortsett fra disse små husmor-bekymringene er Kaspara såre fornøyd med sitt liv.

- Jeg har hatt det så godt, så godt, gjentar hun stadig. - Barna var og er min rikdom og glede, men fremdeles gjør det vondt inne i meg når jeg tenker på den første lille piken min, som døde . . . ■